

Erotische spelletjes die niet bevredigen

recensie

THEATER

Tanizaki
De Warme Winkel
★★★★

Een voorstelling over een obscure Japanse schrijver, ga er maar aan staan. Maar theatercollectief De Warme Winkel werkte eerder met onbekende Oostenrijkse en Russische schrijvers, dus de stap naar Junichiro Tanizaki (1886-1965) lijkt niet zo groot.

Kenmerkend voor deze schrijver is zijn fascinatie voor erotiek en sadomasochisme en zijn omschrijving van de botsing van westerse invloeden en het traditionele Japanse leven. Denk bijvoorbeeld aan de opkomst van het elektrisch licht, een enorme verandering in het door lanternen verlichte, schaduwrijke leven van veel Japanners.

Met hulp van Makiko Goto op de koto, een langgerekte snaarinstrument, proberen Vincent Rietveld, Ward Weemhof en Mara van Vlijmen enkele verhalen van Tanizaki tot leven te wekken. Maar eigenlijk tonen ze vooral hun worsteling met het onderwerp en elkaar. De setting is redelijk eenvoudig: op de grond wat judomatten, een achterdoek van gekreukt bruin papier (geschikt voor schaduwspel en projecties) en aan de zijkant lange stroken van hetzelfde papier. Verder nog wat rommel, een drumstel en vooral veel lampen om een mysterieuze sfeer op te roepen. De drie spelers beginnen in hun dagelijkse kloffe en transformeren dan door middel van schmink, kimono's, pruiken, schaduw- en 'poppenspel'.

Centraal staat Tanizaki's in dagboekvorm geschreven roman 'De sleutel', over de erotische spelletjes tussen een oudere professor, zijn vrouw en haar minnaar. Een onontwarbare driehoeksrelatie waarin de vrouw de spil is. De drie spelers spiegelen dit verhaal met hun eigen dagboeken van het repetitieve proces en de (al dan niet erotische) spanningen die hierbij heersen. "We lijken wel vreemden voor elkaar", schrijft Mara in haar dagboek. Een zin die in Tanizaki's roman niet zou misstaan.

Op zich verweven de drie Tanizaki's thema's vakkundig met hun eigen rommelige stijl. Hyper, schreeuwend en giebeld rennen ze rond, schijnbaar intiem maar zonder elkaar echt in de ogen te kijken.

De afwisseling hiervan met verstilde Japanse sferen lijkt goed te kloppen, maar werkt in de praktijk niet doordat het te karikatuuraal wordt. Dat voorzichtige geschuifel met lanternen in de hand, de schmink en de ondoorgroende blikken, het is allemaal veel te grof en te bot ingezet. De paar verrassende, echt spannende scènes (vooral Rietvelds beschrijving van een opwindende ervaring is meesterlijk) zijn te schaars en te kortdurend om echt te bekijken. Voeg daarbij de slecht verstaanbare en vage dagboekteksten van Goto en wat overblijft is, ondanks alle aanstekelijke hilariteit en enkele erotische momenten, een onbevredigende avond.

SARA VAN DER KOOI

Het achter elkaar verslinden van meerdere afleveringen van een tv-serie is populair. Beleven we een serie anders als we 'bingewatchen'?

TEKST **Kristel van Teeffelen**

Lekker in een bubbel

Het hele weekend de deur niet uit vanwege een marathon 'Breaking Bad'? Je krijgt er eerder een schouderklopje voor dan dat je wordt aangekeken met een blik van: heb je niets beters te doen? 'Bingewatchen', oftewel het achter elkaar kijken van veel afleveringen van een tv-serie, lijkt sociaal volledig geaccepteerd.

Bedrijven als Netflix spelen daarop in. Series worden in één keer gelanceerd en is een aflevering voorbij, dan doet de online-videodienst er alles aan je te verleiden nóg een aflevering te kijken. Sterker nog: doe je niets, dan begint de volgende episode gewoon vanzelf. Overigens is het niet alleen Netflix dat zich op deze gulzige kijker richt. Zo verschijnt aan het einde van de maand ook de eerste Nederlandse serie speciaal gemaakt voor on-demand-service Videoland in één keer op het net: 'Zwarte tulpen'.

De nieuwe manier van kijken heeft het maken van tv-series veranderd. Maar beleef je als kijker een serie ook anders als je alles in één keer verslindt? En hebben we daar dan meer of juist minder plezier in?

Charles Dickens

Die discussie gaat al terug naar de negentiende eeuw, zegt Dan Hassler-Forest, docent populaire cultuur aan de Universiteit van Amsterdam. "Het ging toen over hoe je literatuur van Charles Dickens het beste tot je kon nemen. Zijn boeken werden eerst in afleveringen uitgegeven en er waren mensen die vonden dat je de tekst van maand tot maand moest lezen. Anderen lazen het pas tot het boek af was en het als geheel was uitgegeven. Er was toen al discussie over wat de correcte manier is."

Bij 'Breaking Bad', de hitserie over de scheideleraar die drugs gaat maken, ontstond dezelfde splitsing. De serie werd in eerste instantie door de Amerikaanse zender AMC uitgezonden, op de 'traditionele' manier: iedere week een aflevering. Er waren fans die vanaf het begin de serie volgden en dus telkens moesten wachten op een nieuwe episode, ondertussen heftig discussiërend over de gebeurtenissen. En er waren mensen – zoals acteur Anthony Hopkins – die alles bewust opsparden en in korte tijd alle seizoenen achter elkaar keken alsof het een lange film is.

Wie er gelijk heeft? Dat is niet zo te zeggen, vindt Hassler-Forest. "Als je alle afleveringen achter elkaar ziet, heb je een overweldigende input aan informatie. Zo kijk ik elk jaar weer alle seizoenen van 'The Wire' in een keer. Als ik eenmaal begin, kan ik niet meer stoppen. Dat is plezier. Maar plezier is ook dat je 's ochtends opstaat en je bedenkt: oeh, vanavond is er weer een nieuwe aflevering. Daar heb je al

een week naar uitgekeken, daar heb je over gepraat met vrienden, over gediscussieerd op sociale media, op gereflecteerd."

Bingewatchen of comakijken – eigenlijk zijn dat negatieve termen, positiever is marathons kijken – bevredigt direct een bepaalde behoefte. Je wilt iets nu, en dat krijg je nu. Juist dat maakt het zo leuk. Mediapsycholoog William Rice: "Je wordt ondergedompeld in een fantasiewereld. Je kunt lekker in je bubbel blijven zitten. Dat is plezierig zolang het niet ten koste gaat van andere dingen. Dat je niet meer kunt stoppen met kijken, terwijl je eigenlijk zou moeten slapen, bijvoorbeeld."

Volgens Joris Evers van Netflix Europa zit het plezier van bingewatchen vooral in de vrijheid: jij bepaalt wanneer je iets kijkt en hoelang je iets kijkt. "De oude tv-ervaring, waarbij je iedere week op een zelfde moment een aflevering kunt kijken, is frustrerend. Je zit vast aan een schema dat door anderen bepaald is. Door een dienst als Netflix – maar al eerder deden dvd-boxen hetzelfde – ben jij degene die beslist."

Volgens Evers kijken Netflix-abonnees gemiddeld 2,5 afleveringen van een serie ineens. Op de dag van de lancering van het derde seizoen van 'House of Cards' eind vorige maand, zag het bedrijf inderdaad dat sommige mensen direct aflevering na aflevering keken – al wil het bedrijf daarover geen exacte cijfers geven. Maar er waren ook abonnees die al vrij vroeg met aflevering acht bezig waren en die dus hoofdstukken overgeslagen hadden. Evers: "Iedereen kijkt op zijn eigen manier, net als iedereen op een eigen manier een boek leest."

Wat daarbij een verkeerde redenatie is, is dat mensen alles achter elkaar kijken omdat ze zo graag willen weten hoe het afloopt dat ze niet kunnen stoppen, zegt Hassler-Forest: "Het plezier van het kijken van series zit hem niet in het krijgen van antwoorden. Het plezier zit hem in de vragen en complicaties die gedurende het verhaal ontstaan."

Maar is het wel mogelijk zoveel uur achter elkaar geconcentreerd te zijn, terwijl je steeds verder onderuit zakt op de bank? Na een aflevering of vijf van House of Cards begint het echt wel te duizelen: de serie over de geslepen politicus Frank Underwood heeft een hoge informatiedichtheid waarbij de onverwachte wendingen je om de oren slaan. Ontgaan je niet allerlei details?

"Die kans zit er in", zegt William Rice. "Uit onderzoek blijkt dat we bij tv-kijken in een soort trance-achtige staat kunnen komen, we zijn passief aan het consumeren. Maar dat onderzoek ging wel over gewoon tv kijken. Ik denk dat on-demand iets heeft veranderd. Bij lineaire tv is er een bepaald aanbod, je kunt hooguit zappen. Zo ben je zo een paar uur verder, zonder dat je je er echt bewust van bent

'Met bingewatchen word je ondergedompeld in een

wat je nou gezien hebt. Bij on-demand ben je bewust van je keuze, heb je meer controle."

Evers van Netflix herkent dat: "Mijn ervaring is dat Netflix geen achtergrondvulling is, zoals een tv dat nog wel eens is. Netflix kijk je echt, je kiest zelf, je gaat ervoor zitten."

Filmische kwaliteit

Het is ook een ander publiek die aan marathons kijken doet, denkt Hassler-Forest: "Ik denk dat bingewatchen beter aansluit bij liefhebbers van films en literatuur dan bij het traditionele tv-publiek. Bingewatchers zijn over het algemeen niet de mensen die 's avonds thuiskomen en 'RTL Boulevard' aanzetten, in de flow van RTL terecht komen en daar de hele avond blijven hangen. Het zijn de mensen die tv tot voor kort eigenlijk een minderwaardig medium vonden, maar het nu verkoopbaar vinden door die series met complexe verhaallijnen en van filmische kwaliteit."

Maar wanneer ben je eigenlijk een comakijker? Daar zijn de meningen over verdeeld. Veel onderzoek is er nog niet naar het fenomeen gedaan, maar meestal wordt de definitie van twee of meer afleveringen achter elkaar kijken gehanteerd. Mediapsycholoog Rice zou zelf hoger inzetten, omdat we anders 'allemaal wel bingewatchers zijn'. "Of je moet eraan toevoegen: minstens twee afleveringen, elke dag weer. Wanneer je kijkgedrag een negatief effect heeft op je normale leven. Dan ben je een echte comakijker."

advertentie

'Bingewatchen sluit beter aan bij liefhebbers van films en literatuur dan bij het traditionele tv-publiek'